

Hoofdstuk 10: Kinderbescherming

Probleem was het justitiële karakter, arrogant, boven alle kritiek verheven
 Verweving van hulp en recht nu een probleem, kinderrecht had een problematische dubbelfunctie, cliënt was vrij en verantwoordelijk, moest een partner in de hulpverlening worden
 Kern van het probleem: concept dwangopvoeding
 Pas in 1995 dubbelfunctie bij kinderrecht weg; uitvoering hulp ging naar gezinsvoogdij-instellingen
 In de loop van de jaren 1980 samenwerking tussen justitiële kinderbescherming en alternatieve vormen van hulpverlening
 Kritiek op werkwijze van binnenuit (gemis aan inspraak, onvrede over dressuur, autoritair en bureaucratisch)
 Discussies over democratisering van inrichtingen
 Erkenning van ieders mondigheid en respect voor ieders leefstijl
 Daarom in jaren 60-70 opvallende veranderingen: grotere terughoudendheid t.o.v. justitieel ingrijpen
 Jaren 1969-1971 meeste acties in kinderbescherming
 Belangrijkste knelpunt professionalisering, tot dan vooral vrijwilligers, betere opleidingen, materiële kant (salaris, rechtspositie, CAO)
 Daling van aantal tehuizen, verdubbeling van capaciteit dagbehandelingen in jaren 70
 Steeds meer groepsleiders opgeleid (90% in 2000)
 Residentiële zorg
 Van klassieke heropvoeding naar gedragswetenschappelijke behandeling
 Positie van jongeren werd versterkt (van jeugdbescherming naar jeugdrecht)
 Beschermingsgedachte nam af, ten gunste van een zekere vergelding
 Sinds 1980 forse toename van OTS, jeugdcriminaliteit steeg ook kwalitatief
 Wet op Jeugdzorg (2005) zal geen einde maken aan complexiteit van jeugdzorg/-bescherming, maar wel toegang en rechtspositie cliënt verbeteren

Jeugdcriminaliteit steeg, veel verwaarlozing, ontwijking van gezinsleven, veel jongens geronseld voor het leger, veel armoede, zwaar gehavende infrastructuur
 Na de oorlog zaak om te werken aan professionalisering, geheel ontbreken van enige methodiek op dat moment, geen ruimte voor individuele behandeling, werd niet gedacht in termen van diagnostiek
 Veel kritiek op fundamentele grondbeginselen van kinderbescherming (rapport Koekbakker), nauwelijks effect, geen simpele oplossingen
 Rond 1900 verwaarlozing door ouders centrale begrip

In 19e eeuw toenemende aandacht voor alternatief: pleeggezin
 Gezinsverpleging nam sterk toe na 1905 door de kindervetten
 Naast wezen, ook voogdij- en regeringskinderen in aanmerking
 Goede selectie en begeleiding aan pleeggezinnen ontbrak, veel uitbuiting en mishandeling, voor het financiële gewin
 Bond tot Kinderbescherming onderzoek naar gezinsverpleging, leidde tot kritische houding en verbeteringen
 Ook waren pleegkinderen redelijk geslaagd, toch ook tekort aan levensvreugde, verwrongen persoonlijkheden en sterke rancune
 Thuis maar met begeleiding van gezinsvoogd
 Door bezuinigingen ook beperkt toegepast, gebrek aan goede opleiding/begeleiding van vrijwilligers
 Ondertoezichtstelling (1921)
 Ook teleurstellende resultaten na 25 jaar beleid

Voorkeur aan gezinsverpleging
 Gestichtsofvoeding meer dan alleen disciplineren
 Klootsema als gestichtspedagoog
 Veranderde het systeem, minder harde aanpak, behoudzaam met straffen
 Heropvoedingsgestichten op platteland, ver van stad (ver van plaatsen van verderf), geïsoleerd
 Door langdurig karakter bleef ook toekomst op afstand
 Veel discipline, al gauw doel op zichzelf, overleven aan de orde van de dag, daardoor kozen veel jongeren voor anonimiteit (leidde tot passiviteit, apathie, kasselos gehoorzamen, gestichtsdementie)
 Zelfbestuur (intensievere participatie, maar niet zonder toestemming van directeur)
 Twee mogelijke oplossingen voor problemen
 Meer contact met buitenwereld (sport, gewone kinderen leren kennen)
 Groeiend besef dat gesticht onnatuurlijke voorbereiding op leven was, daarom meer oog voor relatie ouder-kind, kind weer op verlof sturen (op voorwaarde dat kind en ouder goed gedrag vertoonden)
 Door meer verlof werd thuisituatie ook minder geïdealiseerd
 Wetenschap eerst toegang tot gestichten met neutraal karakter
 Regelzucht achilleshiel van gestichtsofvoeding

Opstand tegen macht van verzuilde establishment en tegen bezuinigingen (belemmering voor professionalisering)
 Weinig invloed echter
 Houwer, Grewel en De Jongh (rebellenclubje, werkzaam in gesticht)
 Onderzoek naar betere observatie methoden
 Kern van het kwaad lag niet in binnenste van de mens, maar in de relatie met gemeenschap
 Hun tijd ver vooruit, niet uitsluitend gericht op isolatie, bezinning en berouw
 Groep als opvoedingsmiddel ter verwerving van bemeenschapsgevoel
 Nieuwe inzichten vanuit de ontwikkelingspsychologie
 Verantwoordelijk bij de groep, sancties groepsgevoel

Naoorlogse kinderbescherming

Oorlog en bezinning

Gezinsverpleging en gezinsvoogdij

Gestichtsofvoeding

Verwaarlozing

Bond tot Kinderbescherming (1899)

Vereniging Pro Juventute (voor de jeugd; 1896)

Kinderwetten

Kinderwetten in praktijk

In de loop van 19e eeuw besef dat verwaarlozing dikwijls oorzaak van criminaliteit was
 Moesten maatregelen genomen worden (Kinderwetten, 1901)
 Beschermen van kinderen werd een vak
 Verwaarlozende/onmachtige ouders kern probleem, tekortschietende opvoeding
 Einde 19e eeuw onverschillige ouders onder aandacht van kinderbeschermers
 Sinds Verlichting meer idealistisch beeld van opvoeding
 Meer ouders schoten daardoor te kort
 Ook door professionalisering, meer uitsluiting van ongeschoolden (ouders)
 Beeldvorming over falende ouders/opvoeding nooit zo negatief geweest als rond de eeuwwisseling
 Niet helemaal terecht
 Ouders brachten hun kinderen meer en meer naar vrijwillige patronaat omdat ze het beste met hun kinderen voor hadden
 Ouderlijke macht ter discussie aan einde 19e eeuw
 Overheid kon pas ingrijpen als het al te laat was
 Preventie betekende ouderlijke macht doorbreken
 Verplichte heropvoeding desnoods tegen de zin van ouders (Engelen, 1895)

Commissie aan het werk gesteld door Maatschappij tot Nut van 't Algemeen om advies uit te brengen over aanpak van verwaarloosde kinderen
 Advies was oprichting van bond, geen politiek/godsdienstig karakter
 Geen voogdij over kinderen
 Voorlichting aan publiek

Preventie en pedagogische hulpverlening sleutelbegrippen
 Bestrijden jeugdcriminaliteit door onderzoek naar oorzaken en vroegtijdig ingrijpen
 Misdaad vooral sociaal verschijnsel, door omstandigheden ontstaan
 Belangstelling voor reclassering
 Gevangenis uiterste maatregel
 Patronagestelsel
 Zorg op maat, gebaseerd op grondig onderzoek naar het gezin

In sommige gevallen geen vervolging indien jongere zich liet begeleiden door patroon van vereniging
 Ook vrijwillige patronaat (geen justitiële vervolging)
 Groot pedagogisch optimisme sinds Verlichting, vernieuwingsbeweging in strafrecht (accent op persoon van jeugdige dader) en groeiende verontrusting over toename jeugdcriminaliteit (achterblijvers vielen meer op)

Burgelijke kindervet regelde ontzetting uit de ouderlijke macht; Onwillige ouders zwaar bestraft (bijv. ook verlies van kiesrecht)
 Ontheffing uit de ouderlijke macht, geen straf maar wel erkenning van pedagogische onmacht
 Rechter bepaalde wat met deze kinderen moest gebeuren, op basis van advies van Voogdijraden (sinds 1956 omgedoopt tot Raden voor de Kinderbescherming)

Einde aan oordeel des onderscheids
 Geen leeftijds criterium, ook geen minimumleeftijd
 Rechter grotere macht
 Tweesporenbeleid bleef bestaan (opvoeding en straf)

Uitvoering van kindervetten
 Belang kind altijd prevaleren, ook in strafzaken (i.p.v. ernst van het delict)

Tegen staatsopvoeding (overheid moest neutraal blijven)
 Grootste bezwaren opgelost door voogdij bij particuliere instellingen en geen staatsvoogdij
 Algemeen College hield toezicht op voogdijraden

Ook in 20e eeuw vallen en opstaan in kinderbescherming
 In 1910 2x zoveel ontzettingen dan ontheffingen
 Onrust dat ouders zich wel erg gemakkelijk van kroost lieten verlossen
 Onterecht oordeel
 Ouders wel degelijk zeer ontdaan, niet onverschillig
 Nieuwe tuchtscholen om straf te ondergaan, op pedagogisch verantwoorde wijze
 Maximale verblijfsduur 1 jaar
 Dwangopvoeding veelal strenger (langer) dan straf
 Lichtere gevallen in particuliere gestichten, zware gevallen in ROG's
 Rechter ruime beslissingsbevoegdheid, grote verantwoordelijkheid, echter geen pedagogische bekwaamheden, daarom vanaf 1921 speciale kinderrechtler
 Nieuw instrument voor kinderrechtler: ondertoezichtstelling (OTS), gezinsvoogd hield toezicht op gezin (minder vrijblijvende voortzetting van patronaat van Pro Juventute)
 Grote financiële beperkingen in kinderbescherming (leek wel overbodige luxe), opleiding van personeel echter bittere noodzaak, overheid wilde er niet in investeren